

A hitehagyott

avagy

Egy zavarodott lélek

Albert Camus

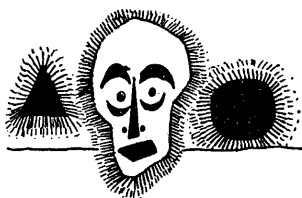
Micsoda zűrzavar, micsoda zűrzavar! Rendet kell teremtenem a fejemben. Amióta kivágták a nyelvemet, egy másik nyelv jár a fejemben szüntelenül, nem tudom, valami vagy valaki beszél-e bennem, néha hirtelen elhallgat, majd minden újra kezdődik, ó, én sok mindent hallok, de nem mondom el, micsoda zagyvaság, és ha kinyitom a számat, olyan, mint a megkevert kavics csörgése. Rendet, rendet, mondja a nyelv, de ugyanakkor másról is beszél, igen, én mindig kívántam a rendet. Az az egy bizonyos, hogy várom a misszionáriust, aki helyettesítésemre jön. Itt vagyok az úton, egy óra járásra Taghásától, egy sziklaomladék mögött elbújva, ülök az ócska puskán. A nap most kél a sivatag fölött, most még nagyon hideg van, de mindjárt nagyon meleg lesz, megőrjíti ez a föld és én annyi sok év óta, hogy már számon tartani sem tudom... Nem, még egy utolsó erőfeszítés! A misszionáriusnak

ma délelőtt kell megérkeznie, vagy este. Hallottam, mondták, hogy vezetővel jön, lehet, hogy csak egy tevéjük van kettőjüknek. De én megvárom, megvárom, csak a hidegtől reszketek. Túrj még egy kicsit, piszkos rabszolga!

Olyan régóta tűrök már! Amikor ott-hon voltam a Központi Hegység fennsíkján, a goromba apám, a rideg anyám, a bor, a mindennapi rántottleves, de különösen a bor, a savanyú hideg lőre, meg a hosszú tél, a csontfagyasztó szelek, az undorító páfrányok, ó, el akartam menni onnan, otthagyni őket hirtelen és végre-valahára új életet kezdeni a napsugaras ég alatt és a tiszta víz mellett. Én hittem a plébánosnak, a szemináriumról beszélt nekem, mindennap foglalkozott velem, volt rá ide-

* Eredeti címe: *Le Renégat ou un esprit confus*. Megjelent 1957-ben a *L'Exil et le Royaume* c. novelláskötetben.

je abban a protestáns fészekben, ahol a falhoz lapulva osont, ha végigment a falun. A jövőről beszélt és a Napról, a katolikus vallás ez a Nap, mondta ő, és megtanított engem olvasni, még a latint is beleverte kemény koponyámba. „Értelmes ez a gyerek, de öszvér” — mondta, s csakugyan olyan kemény a koponyám, hogy soha életemben nem vérzett, annyi bukás ellenére sem. „Kosfej” — mondta az apám, az a disznó. A szemináriumban büszkék voltak rám, mert egy protestáns vidékről való új növendék győzelemnek számított, odaérkezésemkor úgy néztek rám, mint az austerlitz-i kelő napra. Igaz, sápadt napocska voltam, főleg az alkohol miatt, mert otthon mindig savanyú bort ivott a nép és a gyermekek fogai megszuvasodtak, rha, rha*, meg kellene ölni az apját, igen, azt kellett volna, de végeredményben se baj, a gyerek csak hadd vágódjék be a misszióba, hisz az apa már rég meghalt, a sava-

nyú bor kimarta a gyomrát, ennél fogva nem marad más hátra, mint megölni a misszionáriust. Számadásom van vele, és az ő tanító-mestereivel, meg az enyéimmel is, akik lecsaptak, a piszkos Európával, engem mindenki becsapott. A misszió, örökké csak azt papolták, hogy a barbárok közé kell menni és azt mondani nekik: „Ide nézzetek, ez az én Uram, ő nem ütlegel soha, ő nem öl, ő szelíd hangon parancsol, ő odatartja a másik orcáját is. ő az Uraknak Ura, őt válasszátok, látjátok, ő megjavított engem, bántalmazzatok csak és bizonyosságot nyertek róla.” Igen, én hittem, rha, rha, és jobbnak éreztem magamat, meg is híztam, szinte megszépültem és akartam a bántalmaztat. Grenoble-ban, amikor nyáron, feketében, zárt sorokban végig vonultunk az utcán és lányok jöttek szembe velünk lenge ruhákban, én nem fordultam utánuk, megvettem őket, vártam, hogy megsértsenek és ők néha össze-nevettek. Akkor azt gondoltam magamban: „Bár csak megütnének és arculköpnének”, de a nevetésük olyan is volt, mintha ezt tették volna, hegyes fogaik belém martak, de a sértés és a fájdalom édes volt.

Az igazgatóm nem értett meg, amikor túlságosan terheltem magamat: „De hisz

van magában jó is”. Jóság, érték bennem? Savanyú bor volt bennem, nem érték, ennyi az egész, de így még jobb volt, mert hogyan javuljon meg az ember, ha nincs benne rosszasság, jól megértettem én ezt mindabból, amire tanítottak. Csakis azt értettem, egyetlenegy eszmét, és mint intelligens öszvér, a végsőkéig mentem, előljártam a penitenciában, megszorítottam az ételmet, példakép akartam lenni, hogy lássanak és engem látván, hódoljanak annak, aki jobbá tett, hogy rajtam keresztül az Urat dicsőítsék!

Féktelen vad nap! Fölkél, a sivatag megváltozik, már nincs többé hegyi ciklámén színe, ő, az én hegyeim, és a hó, a könnyű, puha hó, nem, ez valami szürkésárga szín, a szemképrázatást megelőző vigasztalan óra. Nincs előttem semmi, de semmi egész a látóhatár széléig, ahol a fennsíki finomáryalátú színekben játszó körívbe vész. Mögöttem vezet az út fölfelé a homokbuckára, amely eltakarja Taghását. Ez a név annyi év óta vaskalapácsként kalapál a fejemben. Először az öreg vaksi pap beszélt róla, aki visszavonult a kolostorba, de miért mondom, hogy ő beszélt róla először, hiszen ő volt az egyetlen, aki beszélt róla, és engem az ő elbeszéléséből nem a sóváros kemény, szikrázó fehér falai ragadtak meg, hanem az, hogy lakói kegyetlenek és hogy a város zárva van az idegenek előtt. Ő volt az egyetlen — azok közül, akik megpróbálták bejutni, — aki hírmondója lehetett annak, amit látott. Megbotozták és kikergették a sivatagba, de előbb sőt hintettek a seibe és a szájába; ott nomádokkal találkozott, csupa szerencse, hogy ez egyszer könyörületesekek voltak, és én attól fogva mindig csak arról ábrándoztam, amit mesélt, a só meg az égbolt hevéről, a fétisházról és rabszolgáiról, lehet-e ennél barbárabbat és izgalmasabbat találni a világon, igen, ott van az én küldetésem helye, oda kell mennem, hogy megmutassam nekik az én Uramat!

A szemináriumban sokat beszéltek, hogy elvegyék a bátorságomat, hogy várni kell, hogy az nem missziós terület, hogy én még nem vagyok érett, különlegesen fel kell készülnöm. Próbáknak kell alávetnem magam, hogy meg-

* Artikulátlan torokhang a nyelvetlen szájban, „mint a megkevert kavics csörgése” (A ford. megjegyzése).

tudják, ki vagyok, mi vagyok, majd aztán meglátják! Eh, mindig csak várni, azt már nem, no jó, ha olyan nagyon akarják a különleges előkészületet és a vizsgákat, hát legyen, belenyugodtam valahogy, mert ezek Algerban voltak és ez közelebb vitt hozzájuk, de ami a többit illeti, csak ráztam a kemény fejemet és egyre azt hajtogattam, hogy én a legbarbárabb néphez akarok menni, köztük és velük együtt élni, ott náluk megmutatni, ha kell magában a fé-tisházban is, példámmal, hogy az én Uram igazsága a legerősebb. Biztos, hogy bántani fognak, de én nem félek a bántalmazástól, az szükséges a bizonyoságtételhez, és azzal fogom hódolásra bírni a vadakat, hogy alávetem magam a bántalmazásnak, győzedelmeskedni fogok, mint a hatalmas Nap. Hatalmas, igen, ezt a szót forgattam állandóan a nyelvemen, abszolút hatalomról ábrándoztam, olyanról, amely térdre kényszeríti az embert, amely előbb meghódolásra, majd megtérésre bírja az ellenfelet, mégpedig minél elvakultabb, minél biztosabb magában, minél megrögzöttebb a meggyőződésében, annál inkább hirdeti majd urának azt, aki bukását előidézte. A mi papjaink eszményképe a kissé eltévelyedett emberek megtérítése volt, én pedig lenéztem őket, hogy oly nagy hatalommal csak ilyen keveset mernek nekik nem volt hitük, de nekem volt, én azt akartam, hogy még a hóhérok is elismerjenek, térdre akartam kényszeríteni őket és azt mondatni velük: „Uram, íme győztél!”, én a pusztá szó erejével akartam úrrá lenni a gonoszok seregén. Ó, én biztos voltam, hogy jól okoskodom, én, aki máskülönben sose voltam valami magabiztos egyéniség, de ha egyszer megtaláltam eszményemet, azt nem engedem el többé, nem én, igen, ebben van az én erőm, aminők valamen-nyen szánakoztak!

A nap még magasabbra hágott, a homlokom tüzelni kezd. Köröskörül tompán pattognak a kövek, csak a puská csőve hús, mint a rét, mint az alkonyati eső volt valaha, amikor a leves csendesesen főtt, apám és anyám vártak, néha rám is mosolyogtak, lehet, hogy szerettem is őket. De ennek már vége, az útról a forró lepel kezd fel-szállani, ó, jöjj, misszionárius, várlak, most már tudom, mit feleljek az üze-netre, új tanítómestereim megtanítottak rá, és én tudom, hogy nekik van igazuk, le kell számolni a szeretettel. Ami-

kor megszöktem az algéri szeminárium-ból, másként képzeltem el ezeket a barbárokat, ábrándozásaimból csak az volt igaz, hogy gonoszok. Elloptam a gazdasági hivatal pénzét, eldobtam a papi ruhámat, átkeltem az Atlaszon, a fennsíkokon és a sivatagon, a saharai járat sofőrje is gúnyolódott velem: „Ne menj oda!”, ő is ezzel jött, mi van ezekkel mindnyájukkal, és jött megint száz és száz kilométer a szél-fodrozta homoktengeren keresztül, melynek hullámain a szél hol előre, hol hátrafelé seperte, aztán ismét hegyek következtek, megannyi vasélú hegyerincsel, a hegyeken túl pedig vezetőt kellett fogadni, hogy átvergődjünk a végeláthatatlan barna kavicsstengeren. rekkenő hőségben ezernyi tüzes tükör-szilánkon, míg végre ideértünk erre a helyre, a feketék és fehérek országának határára, ahol a só városa emelkedik. És a pénz, amit ellopott tőlem a vezető, én az örök naiv, jóhiszeműen megmu-tattam neki, de ő miután jól elagyabu-gyált, itthagytott az úton, épp ezen a helyen: „Látod, kutya, ez az út ni, van én bennem becsület, menj, menj csak oda, majd ők megtanítanak”, és ők meg is tanítottak, ő igen, olyanok ők, mint a Nap, amely szüntelenül tűz, éj-szaka ugyan nem, de nappal meg nem szűnik tűzni sziporkázó és fennhéjázó sugaraival, most is, nagyon erősen tűz a földből hirtelen előugró tüzes lándzsa döfésekkel, ő, védett helyre, jaj, ár-nyékba, mielőtt még összezavarodna bennem.

Az árnyékban, itt jó. Hogy is lehet élni a sóvárosban, abban a fehéren izzó katlanban? A csákánnyal kivágott és durván lenyesett meredek falak között mindenütt vakító fehér kőszalag meredeznek, fehérségüket csak az elszóró-dott sárga homok tompítja kissé, addig, amíg a szél le nem hordja róluk és vissza nem adja szemkáprázató tűn-döklésüket a ragyogó tisztára sepert kék égbolt alatt. Az első napokban való-sággal megvakultam, amikor a moz-dulatlan tűzáradat órákhozszat patto-gott a fehér teraszokon, amelyek csak-nem érintkeztek egymással, mintha az emberek egykor közös támadást indí-tottak volna egy sőhgy ellen, először elegyengették, majd utcákat, házakat, ablakokat vágta magába a sőtömegbe, vagy, igen, ez még jobb hasonlat, mint-ha forró vízsugárral mosták volna ki maguknak ezt a fehér poklot, semmi másért, csak azért, hogy megmutassák

a világnak, hogy ők itt is tudnak élni a sivatag kellős közepén, harminc napi járóföldre minden élőlénytől, itt, ahol soha senki más nem bírna élni, ebben a sivatag közepébe vájt gödörben, hol fényes nappal a hőség megbénít minden kapcsolatot az emberek között, láthatatlan lángsövényeket von és izzó kristálygátakat emel közéjük, és ahol minden átmenet nélkül az éjszaka dermedt hidege szorítja be őket kölyukaikba, egy száraz jéghegy lakói ők, kockaalakú kőüdüikben didergő fekete eszkimók. Feketék, igen, mert hosszú fekete lepelben járnak és a só, mely még a körmük alá is beleszi magát, amelyet keserűen rágszálnak álrukban a sarki hideg éjszakákon át, és isszák is a sziklahasadékból fakadó források vizével, olyan nyomokat hagy fekete lepeiken, mint a cigamászás eső után.

Eső! Ó, Uram, csak egyetlenegy jó kiadós egyhetes esőt adnál egedből! Akkor ez a szörnyűséges város lassanként szétmállana, s menthetlenül tapadósnyúlós áradattá változna teljes egészében és magával sodorná vad lakóit a homokba. Csak egy esőt, Uram! Eh mit, miféle urat emlegetek, hisz ők az urak! Ők uralkodnak természetlen lakóhelyükön, fekete rabszolgáikon, akiket halálra dolgoztatnak a sóbányában, és minden kifejtett sötömbnek egy emberélet az ára a déli vidékeken, ők pedig csak jönnek-mennek, hallgatagon, gyászlepleikbe burkolózva, az utcák kristályos fehérségében, és ha leszáll az éj és az egész város olyan, mint egy tejfehér rémkép, ők meggörbített háttal bebújnak odúikba, amelyeknek falai tompán fénylenek. És alusznak súlytalan álommal és virradattól kezdve parancsolnak, ütlegelnek, azt mondják, hogy ők az egyetlen nép, hogy az ő istenük az egy igaz isten és hogy engedelmeskedni kell. Ők az én uraim, s ők nem ismernek irgalmat, mint igazi urak, maguk akarnak lenni, egvedül járnak a maguk útján, egyedül uralkodni, azért, mert egyedül bennük volt bátorság felépíteni egy forró-hideg várost a sóban és a homokban. És én...

Micsoda sustorgás, mikor a hőség fokozódik, verejtékezem, ők pedig sohasem, most még az árnyék is felmelegszik, érzem a napot felettem a sziklán,

ver, ver a hőség, mint ahogy a kalapács veri a követ, a köveknek ez a zenéje muzsika, a dél roppant muzsikája, a levegő és a kövek rezgése száz és száz kilométereken keresztül, rha, halom, mint egykor a csendet. Igen, ugyanez a csend fogadott annyi évvel ezelőtt, amikor az örök odavezettek hozzájuk a tűző napon a tér közepére, ahol a teraszok körlepcsőszerűen emelkedtek a kietlenül kék ég felé, melynek boltozata a katlan peremén nyugodott. Ott voltam ennek a fehér pajzsnak a közepén a mélyedésben, melynek falairól mindenünnen a só tüzes penge módjára marta a szememet, ott voltam térdre esve, a kimerültségűtől sápadtan, a vezető ökölcspásásától vérző füffel, ők pedig feketén fölém magasodva csak néztek szótlanul. A nap delelőn állott. Pörölycsapásai alatt az ég hosszan visszhangzott, mint a fehér izzásig hevített bádoglemez, ugyanez a csend volt, mint most, ők néztek engem, az idő múltott és ők nem szüntek meg engem nézni, és én már nem bírtam tovább állni a tekintetüket, lihegni kezdtem, a mellem zihált s végül is sírva fakadtam, ők pedig szó nélkül hirtelen hátat fordítottak és elmentek valamennyien együtt ugyanabban az irányban. Térdelő helyzetemből csak a sótól csillogó fekete és piros sarus lábukat láttam, amint merev lábujjakkal és sarkukat könnyveden a földhöz kopantva fellebbentették a hosszú sötét leplet és amikor a tér már kiürült, engem elhurcoltak a fétisházba.

Napokig guggoltam ott a fétisház hüségében, akárcsak ma itt a szikla alatt, és fejem fölött a melegség a kötömbön is átütött, a fétisház kissé magasabb volt a többi háznál és sófállal volt körülkerítve, de ablaktalan volt, belsejében a sötétség villódzott. Több napot töltöttem ottan, elébem tettem egy bögre sós üledékű vizet és búzaszemeket szórtak eléem, mint a csirkéknek, s én felszedtem. Az ajtó egész nap zárva volt, a sötétség mégis csökkent kissé, mintha a nap ellenállhatatlanul áttűzött volna a sötétben. Lámpa nem volt, de a fal mentén végigtapogatózva a kezemmel száraz páлмаágakat éreztem, amelyek fűzérben díszítették a falakat és a terem mélyén, egy elnagyoltan kivágott kisajton ujjaim hegyével kitapogattam a reteszt. Napok múlva, jóval később, mert nem tudtam számoltartani sem az órákat, sem a napokat, de már körülbelül tízszer dobták

be a marék búzát és én lyukat vájtam a szükségleteimnek, de hiába fedtem be, bűzéből mindig lebegett valami a levegőben, jóval később, igen, egyszer aztán kinyílt a kétszárnyú ajtó és beléptek rajta ők. Az egyik közülük felém jött, ahogy ott guggoltam a sarokban: arcomon éreztem a só forróságát, beszívtam a pálmaágak poros illatát és néztem, hogy jön felém. Ő pedig megállott tőlem egy méternyire, némán rámszegezte a szemét, egy jeladására felálltam, ő merően nézett fémesfényű szemeivel, amelyek kifejezéstelenül fénylettek barna lóarcában, azután fel-emelte a kezét. Közönyösen megragadott az alsó ajkammal fogva, lassan megcsávarta azt mindaddig, míg húsa fel nem szakadt és anélkül, hogy újjait meglazította volna, engemet is megfordított és hátrálni kényszerített a terem közepéig, ott megrántotta az ajkamat, hogy térdre essek, vérző szájjal, magamon kívül az észvesztő fájdalomtól, ő pedig odament a többiekhez, akik a fal mellett sorban állottak. Nézték kínjaimat az elviselhetetlenül tűző napon, amely a szélesre tárt ajtón beáradt és akkor ebben a fényözönben megjelent a raffiahajú varázsló, gyöngyös mellvértben és szalmaszoknyában csupasz combjai fölött, nádból és drótkból készült álarcán két négyszögletes szemnyílással. Nyomában zenészek jöttek, meg nők is, nehéz tarkabarka ruhákban, melyek semmit sem mutattak testükből. Táncoltak a hátsó kisajtó előtt, jobban mondva csak otrombán mozogtak, annyi volt az egész, alig volt benne ritmus, és akkor a varázsló kinyitotta mögöttem a kisajtót, gazdáim nem mozdultak meg, csak néztek reám, akkor megfordultam és megláttam a fétist kettősbárd fejével és kigyóformán csavart vasorrával.

Oda vezettek elébe a talpazathoz, valami fekete folyadékot itattak velem, keserű volt, keserű, és nekem már akkor kezdett a fejem forrósodni, nevettem, lám itt van a bántalom. Levétköztettek, lenyírták a hajamat és az egész testemet lemosták olajjal és verték az arcomat sósvízbe áztatott kötéllel, és én akkor is csak nevettem és elfordítottam a fejemet, de két nő mindig megfogott a füleimnél fogva és oda tartotta az arcomat a varázsló útéseinek, csak a két négyszögletes szemnyílást láttam, mindig csak nevettem, még vértől borítottan is. Abbahagyták, senki nem beszélt, csak én, nekem már ak-

kor kezdődött a zúrzavar a fejemben, azután talpraállítottak és kényszerítettek, hogy szememet a fétisre emeljem, és akkor már nem nevettem többé. Tudtam, hogy én most felajánlom magamat az ő szolgálatára, hogy őt imádjam, nem, már nem nevettem, a fájdalom és a félelem fojtogatta mellemet. És abban a naptól áttüzesedett házban, felfelé tartott arccal és meggyengült emlékezettel, igen, én megpróbáltam imádkozni a fétishez, ott csakis ő volt és még az iszonyatos arca sem volt olyan iszonyú, mint a világ. A bokáimat akkor összekötötték kötéllal, úgyhogy csak egy lépést engedtet, még egy kicsit táncoltak, de ezúttal a fétis előtt, aztán egyenként kimentek az én tanító-mestereim.

Alighogy a kapu becsukódott, újra kezdődött a zene, a varázsló tüzet rakott faháncsból és dobantva körül-táncolta, nagy árnyéka megtört a fehér falak szögletein és az ide-oda ugráló árnyék betöltötte az egész teret. Kijelölt egy zugot az egyik sarokban, az asszonyok odavonszoltak engem, éreztem száraz és puha kezüket, mellém tettek egy bögre vizet és egy kis rakás búzát, és a fétisre mutattak, megértettem, hogy őt kell őriznem, le nem vehetem róla a szememet. Azután a varázsló a nőket egyenként a tűzhöz szolgáltatta, némelyiket megverte, azok nyögtek és rögtön utána a fétis elé járultak és leborultak előtte, az én istenem előtt, miközben a varázsló még mindig táncolt és az asszonyokat mind kiküldte, végül csak egy maradt bent a zenészek mellett lekuporodva, egy egészen fiatal nő, aki még nem volt megverve. A varázsló megragadta a hajfonatánál fogva, lassan az öklére csávarta azt, a nő felborult, szemei kidüledtek, míg végül hanyatt esett. A varázsló elengedte és kurjantott, a zenészek a fal felé fordultak, a négyszögletes szemű álarc mögött az ordítózás az őrzöngésig fokozódott, a nő a földön hempergett, mintha rohama lett volna, majd négykézláb állt a karjai közé húzott fejjel és ő is kiabált, de tompán és a varázsló így, szüntelen ordítózás közepette és szemeit le nem véve a fétisről, hirtelen a birtokába vette, aljasul, anélkül, hogy a nő arcát látni lehetett volna, mert már eltakarta ruhája redőivel. És én, elhagyatottságomban és rémületemben nem kiabáltam-e szintén, de igen, én is ordítottam a fétis felé, mindaddig, amíg egy rúgás a falhoz nem repített, úgyhogy beleharaptam a sóba, mint ahogy most is hara-

pom a sziklát nyelvetlen számmal, várva azt, akit meg kell ölnöm.

A nap most már kissé túljár a delelőn. A szikla repedésein át látom a lyukat, amelyet a Nap fűr a fehéren izzó bádorgényű égbe, az én szájamhoz hasonló, de tovarepülő lyukat, mely szakadatlanul lángcsóvákat okád felülről a szeszínű sivatagra. Előttem az úton nincs semmi, egy porfelhő se a látóhatáron, mögülem kell majd keresésemre jönniök, nem, most még nem,

csak késő délután szokták a kaput kinyitni és olyankor én is kimehettem kissé, miután egész nap a fétisházat takarítottam, megújítottam az áldozatok és esténként kezdődött a szertartás, amelyen néha engem is megvertek, máskor nem vertek meg, de én mindig a fétist szolgáltam, képe úgy az emlé-

kezetembe vésődött, mintha tüzes vassal égették volna bele, és most is ő a reménységem. Soha egyetlen más istené sem voltam annyira, mint az övé, senkit se szolgáltam olyan odaadóan, neki szenteltem teljes életemet, minden napomat és éjszakámat, neki ajánlottam fel még a kint és a kintalanságot is, hát nem volt-e ez öröm, őt illette a vágyam is, igen, a vágy: jelen lenni majd mindennap annál a személytelen és gyalázatos aktusnál, amelyet hallottam akkor is, ha nem láthattam, mert verés terhe alatt kellett nézzem. De a sófalhoz tapasztott arccal is, a falon ugráló állatias árnyékoktól megigézve, hallottam az elnyújtott kiáltást, torkom kiszárad és egyetlen égő nemtelen vágy feszítette haláltékomat és ágyékomat. Így telt egyik nap a másik után, alig tudtam megkülönböztetni egyiket a másiktól, mintha egybefolytak volna a napok a sófalon orozva át-ütő forróságban, az idő nem volt egyéb egyhangú csobogásnál, amelybe csupán a fájdalom és a birtoklás ordításai hasítottak bele szabályos időközökben, egy se vége, se hossza nap, amely fölött a fétis uralkodott, akárcsak szikla-búvóhelyem fölött a tűző Nap, és én sírok, éppúgy, mint akkor, a vágytól és szerencsétlenségem miatt és belül gonosz reménység fűt, áruló akarok lenni, csókolgatom a puskám csövét és benne a lelkét, igen a lelkét, csak a puskáknak

van lelkük, ó! igen, azon a napon, amikor kivágták a nyelvetem, megtanultam imádni a gyűlölet halhatatlan szellemét!

Micsoda forróság, micsoda düh, rha, rha, bódult vagyok a hőségtől és a haragtól, amint a puskámra borulva fekszem. Ki liheg itt? Elviselhetetlen ez a véget érni nem akaró hőség, ez a varakozás, meg kell ölnöm őt. Sehol egy madár, se egy fűszál, csak kő és csend, egy szikkadt vágy, a csend, kiáltozásai, ez a nyelv, amely beszél bennem, amióta megcsönkítettak, a sivár és egyhangú hosszú szenvedés, mely még az éji nedvességtől is meg van fosztva, az éjszaka, melyről ábrándoztam a sziklabarlangban, az istennel összezárva. Csak az éjszaka hozhatott megváltást számomra, hűsítő csillagokkal, sötét vízforrásaival, csak ez menthetett meg az emberek gonosz isteneitől, de örökösen bezárva még ebben sem tudtam elmerülni. Ha még soká jön az a másik, akire várok, akkor legalább megláthatom, hogyan emelkedik ki az éj a sivatagból és borítja be az eget, a sötét zenitről aranyvenyige fog lecsüngeni és akkor ihatok rogyásig, megnedvesíthetem ezt a kiszáradt fekete lyukat, melyet nem frissít fel többé hajlékony élő hús és végre el tudnám felejteni azt a napot, amikor az eszeveszettség megfosztott a nyelvetemtől.

Milyen meleg volt, észvesztő meleg, a só olvadozott, legalábbis én azt hittem, a levegő marta a szememet és a varázsló bejött álarc nélkül. Nyomában jött egy új nő, sötétszürke lebernyegben, jóformán meztelenül, arcát a fétis-archoz hasonló tetoválás borította, amely nem fejezett ki semmi egyebet, csupán bálványyszerű gonosz tompultságot. Csak karcsú teste élt, mely a földre lapult az isten lábai előtt, amikor a varázsló kinyitotta a bálványfülke ajtaját. Azután a varázsló, réam ügyet sem vetve kiment, a hőség fokozódott, én meg se mozdultam, a fétis fentről nézte mozdulatlan testemet, melynek izmai mégis finoman remegtek és a nő bálványarca sem változott meg, amikor közeledtem hozzá. Csak szemei nyíltak rám tágrameredten, lábaim hozzáérték az ő lábaihoz, a hőség akkor a tetőpontjára hágott, szinte üvöltött és a bálvány, folyton rámszegezve kitágult pupilláit, szóltalanul fokozatosan hátrahanyatlott, lábait lassan felhúzta és térdét lassan széttárta. De rögtön erre, rha, rha, a varázsló rámléselt, mind bejöttek, elrántottak a nőtől, rettenetesen megverték a vétkezőt,

helyén, eh, miféle vétkezés, hol van a bűn, én nevettem, ugyan hol van a bűn és hol az erény, engem a falhoz lapítottak, egy acélkéz megmarkolta állkapcsomat, egy másik kinyitotta a számat, addig húzta a nyelvemet, míg vérezni nem kezdett, vajon belőlem tört-e ki az a vadállati ordítás, és akkor egy hűvösen simogató és friss metszés szelte végig a nyelvemet, igen, végre hűvös lett.

Amikor visszanyertem az eszméletemet, egyedül voltam, az éjszakában a falhoz lapulva, beszáradt vérral borítva, szájamat betöltötték valami furcsa illatú fűcsomóval, már nem vérezett többé, de nem volt benne semmi, és ebben az ürességben csupán a kínzó fájdalom élt. Föl akartam kelni, visszaestem, boldogan, reménytelenségemben is boldogan, hogy végre meghalhatok, a halál is hűsít és árnyékában nem settenkedik semmiféle isten.

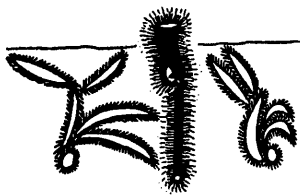
Nem haltam meg, ifjú gyűlölet ágaskodott fel bennem azon a napon, amikor talpra álltam és a hátsó kapuhoz menve kinyitottam, majd bezártam mögöttem és meggyűlöltem az enyéimet, a fétis ott volt és én az üreg mélyében imádkoztam hozzá, sőt többet is tettem annál, hittem benne, és megtagadtam mindent, amiben addig hittem. Údv néki, ő az erő és a hatalom, őt le lehet rombolni, de megtéríteni nem, nézett rám rozsdáttá üreges szemével a fejem fölül. Údv néki, ő az igazi mester, ő az egyetlen úr, akinek elvitathatatlan tulajdonsága a gonoszság, nincsenek jó mesterek. Akkor első ízben engedtem át neki magamat teljesen, amikor az egész testem egyetlen fájdalomtól üvöltött és akkor áment mondtam a fétisz gonosz rendjére, őbenne imádtam a világ gonoszságának elvét. Az ő birodalmának foglya, kirekesztve a szabad természetből, egy sóhegybe vájt városban, mely meg van fosztva még a sivatag időszakos enyhülésétől és átmeneti felfrissülésétől is, amit egy kőszá felhő vagy futózápor jelent, s amit még a nap és a homok is ismernek, ez a város végső fokon a Rend városa, derékszögű utcasarkaival és kockaalakú házaival, mord lakóival, és ennek lettem én szabad elhatárolásomból gyűlölködő és megkínzott polgára, megtagadom ezt a hosszú mesét, amit nekem tanítottak. Engem becsaptak, mert csupán csak a gonosz uralmán nincs rés, engem megcsaltak, az igazság kockaalakú, súlyos és tömör, nem tűr árnyalatokat, a jóság csak ab-

ránd, szüntelenül elhalasztott program, amelyet az ember minden erőfeszítésével hajszol, olyan határpont, melyet sohasem érhetünk el, a jó uralma megvalósíthatatlan. Csak a gonosz tud eljutni a végső határig, csak a gonosz tud maradéktalanul uralkodni, szolgáljuk tehát őt, valósítsuk meg az ő látható országát, azután majd meglátjuk, mi lesz, csak a rossz van jelen mindig, le Európával, le a józan ésszel, le a becsülettel és a kereszttel! Igen, át kell térnem tanítómestereim hitvallására, igen, igen, én rabszolga voltam, de ha én is gonosz vagyok, akkor nem vagyok rabszolga többé, akkor sem, ha a lábaim bilincsben vannak és a szájam néma.

Ő, megőrjít ez a hőség, a sivatag mindenütt jajgat az elviselhetetlen fényár alatt, és én őt, azt a másikat, a szelídség Urát, kinek pusztá nevére összerándul testem, megtagadom, mert most már ismerem őt. Ő volt az, aki bennem ábrándozott és ő akart hazudni és az ő nyelvét vágták ki belőlem, hogy többé ne áltassa a világot beszédével, szögekkel verték keresztül a fejét, szegény fejét, akárcsak engem most, micsoda zűrzavar, jaj de fáradt vagyok és a föld nem rendült meg, én biztos vagyok benne, hogy akit megölték, az nem az igazi volt, eldobom a benne való hitet, nincsenek igaz mesterek, csak gonoszok vannak, akik a kérlelhetetlen igazságot teszik uralkodóvá. Igen, egyedül a fétisé a hatalom, a hatalmasság, ő ennek a világnak egyetlen istene, a gyűlölet és az ő parancsolata, ő minden élet kútfeje, a friss víz, olyan friss, mint a menta, mely hűsíti a száját és égeti a gyomrot.

Megváltoztam és ők megértettek, kezét csókoltam nekik, amikor legközelebb találkoztunk, egészen hozzájuk idomultam, nem győztem bámulni őket, bíztam bennük és reménykedtem, hogy majd megcsonkítják az enyéimet, mint ahogy engem is megcsonkítottak. És amikor megtudtam, hogy jön a misszionárius, tudtam, mit kell tennem. Az is olyan nap volt, mint a többi, vakító és hosszú, mint mindig, már oly régóta. Alkonyattájban egy őrszem jelent meg, a katlan peremén futva, és pár perccel később engem a fétisházba hurcoltak és rámmárták az ajtót. Az egyik űr a földre nyomva tartott az árnyékban, fenyegetően tartva fölöttem keresztalakú kardját, és sokáig csend volt,

majd valami ismeretlen láрма töltötte be az egyébként nyugodt várost, hangok, amelyeket csak nagysokára ismertem fel, mert az én nyelvemen beszéltek, de attól fogva, hogy a hangok halatlanszottak, a kard hegye a szememhez ért és öröm szótlánul meredt rám. Azután két hang vált ki és közeledett hozzám, mintha most is hallanám, az egyik azt kérdezte, hogy miért van ez a ház őrizet alatt és hogy betörjük-e a kaput, hadnagy úr, „Nem”, mondta rá kurtán a másik, majd kisvártatva hozzátette, hogy megegyezést kötöttek, a város befogad egy huszfényi helyőrséget, azzal a kikötéssel, hogy a sáncon kívül vernek táborot és tisztéletben tartják a szokásokat. A katona nevetett azon, hogy ezek így egyszerre belementek, de a tiszttel nem tudta, miért, mindenesetre már előljárójában elfogadták azt, hogy valaki foglalkozzék a gyermekekkel, mégpedig a tábori pap, később majd a tereppel is foglalkozik. A másik katona azt mondta, hogyha a katonák nem volnának itt, ezek kivágnák a papnak azt a testrészt, amit ő gondol. A tiszttel azt felelte: „Ó, dehogyan! Beffort atya maga előbb fog megérkezni, mint a helyőrség, két napon belül itt lesz”. En ezentúl nem hallottam tovább semmit, a kardél alatt a földre lapulva rosszullet fogott el, mintha a belső részemben késpengékkel és tűkkel megtűzdelt kereket forgattak volna. Bolondok, gondoltam, bolondok, hagyják, hogy hozzányúljanak a városhoz,

llegőzhetetlen hatalmunkhoz, az egy igaz istenhez, és annak a másíknak, aki jönni fog, nem vágják ki a nyelvét, az itt parádézni fog nagyképű jóságával, és annak nem kell megfizetnie érte, nem kell bántalmakat elszenvednie. A

gonosz uralmának eljövetele késedelmet szenved, még kételyek is támadnak felele és megint kezdődik a hiábavaló idővesztegetés, az ábrándozás a megvalósíthatatlan jóról, kimerülés a hiú erőfeszítésben, ahelyett, hogy siettetésünk megvalósulását az egyetlen lehetséges uralomnak, és ekkor felnéztem a fejem fölött fenyegető kardpengére, ó, egyetlen hatalom, mely uralkodsz a világon! Ó, hatalom, és a város lassanként elcsendesedett a lármájuktól, a kapu végre kinyílt, és én egyedül ma-

radtam égő keserúséggel és a fétissel, és én akkor megesküdtem neki, hogy elárulom a jót, bármi áron is.

Rha, a hőség már kissé alábbhagy, a kő nem rezeg többé, most már kibújhatok helyemről, nézhetem, hogyan borul a sivatag okkersárga, majd nemsokára mályvaszínbe.

Az éjjel megvártam, míg elaludtak, a reteszt a kapun már jóelőre visszatarítottam az ujjammal, kimentem, akkorákat lépve, mint mindig, amennyit a kötél engedett, ismertem az utcákat, tudtam, hogy honnan vegyem elő az ócska puskát, tudtam, hogy melyik kijáratát nincs őrizet alatt, és idejöttem abban az időtájtban, amikor az éj halványulni kezd néhány csillag körül, míg a sivatag kissé sötétebbé hajlik. És most úgy érzem, mintha már napok óta kuksolnék itt a sziklák között. Hamar, hamar, csak jönne már minél hamarabb! Nemsokára már a keresésemre indulnak, rohannak mindenfelől az utakon végig, nem tudják, hogy én az érdekükben jöttem el, azért, hogy jobban szolgáljam őket, már alig állok a lábamon, szédülök az éhségtől és részszeg vagyok a gyűlölettől! Ó, ó, ott ni, rha, rha, ott az út végén két teve egyre nagyobbnak látszik, két rövid árnyékuk előttük jár, ahogy poroszkálnak, élénken és álmatagon futnak, ahogy szokták. Végre itt vannak!

Gyorsan elő a puskát, fegyverbe gyorsan! Maradjon meg a te hatalmad, ó, fétis, hogy megsokszorozódjék a bánatom, hogy a megbocsátást nem ismerő gyűlölet uralkodjék az elátkozottak világán, hogy a gonosz legyen az úr mindörökké, jöjjön el végre az ő országa, melyben a sóváros és fekete zsarnokainak fegyvere igaz le és vesz birtokába könyörtelenül mindent. És most rajta, tűz, tűz, az irgalmasságra, tűz a tehetetlenség jótékonykodására, tűz mindenre, ami késlelteti a gonosz uralmának eljövetelét, tűz és még egyszer tűz és lám, azok lefordulnak tevéikről és a tevék elfutnak egyenesen a látóhatár felé, ahol egy fekete madársereg röppen fel a mozdulatlan égre. Nevetek, nevetek, az meg ott fetreng undok köntösében, kissé felemeli a fejét, meglát engem, bilincsbetvert teljhatalmú urát, de miért mosolyog rám? Összehúzó az ez a mosoly! Ó, mily jólesőn pufog a puskatus a jóság arcán, ma, ma eljött a nap, végre beteljesedett minden, és sivatagszerte sakálok szimatolják a nemlétező szelet és elindulnak kitarató ügesséssel a rájuk váró döglakoma felé.

Győzelem! Kitárom karjaim a megen-
gesztelt ég felé, melynek szemközti
szélére most szelíd ibolyaszínű árnyék
húzódik, ó, európai éjszakák, ó hazám,
ó, gyermekkorom, ugyan mi fakaszt sí-
rára most, a győzelem pillanatában?

Ó mozdult meg? Nem, máshonnan
ered a zaj, a túlsó oldalon azok ottan,
mint a fekete madársereg rohannak
felém a tanítómestereim, rárvetik ma-
gukat, megragadnak, úgy, úgy, igen,
csak üssetek, ugye, most féltitek a ki-
ürült és üvöltő várost, ugye, félték a
katonáktól, félték a bosszúállásuktól,
amit én hívtam ki, csak ez hiányzott
még a szent városnak! Védekeztek
csak, üssetek csak engemet elsősorban,
tiétek az igazság! Ó, mestereim, azután
majd legyőzik a katonákat, legyőzik a
szeretet szavát, átvágnak majd a siva-
tagon, átkelnek a tengeren, előzőnlük
Európát fekete lepleikkel, igen, gyom-
rozatok csak, üssétek ki a szememet,
behintik sóval az egész kontinenst és
kihal minden vegetáció és kihal az
egész ifjúság és megbilincselte lábú né-
ma embertömeg menetel majd mellet-
tem a világsivatagban, az igaz hit vé-
res kegyetlen napja világánál és én
nem leszek többé egyedül! Ó, milyen
jólesik a rossz, amit velem tesztek,
milyen jólesik bős dühük és én neve-
tek a hadinyergén is, melyre most fel-
feszítenek, irgalom, szeretem a kereszt-
refeszítés szögeinek kalapácsütéseit.

*

Ó, de csendes a sivatag! Már itt az ég
és én egyedül vagyok, szomjasan. Várni
kell még, hol van a város, mit jelenten-
nek ezek a távoli zajok, talán a kato-
nák győztek, nem, az nem lehet, de
még ha győznének is a hatonák, ők nem
eléggonoszok, ők nem tudnának ural-

kodni, még azt mondanák, hogy meg
kell javulni, miközben az emberek mil-
liói örlődnek a rossz és a jó között,
összemarcangoltan és széttépetten és
tilalom alatt, ó, fétis miért hagyta el
engem? Vége mindennek, szomjazom,
a testem tűzben ég, szemeimre a leg-
sötétebb ég borul.

Hosszú, hosszú álom ez, már ébredek,
nem, dehogyan is, haldoklom, a hajnal
pirkad, a többi élőlény számára az
első fény számomra a kérlelhetetlen
nap, a legyek. Ki
beszél, senki, az ég
nem nyílik meg,
nem, nem, isten nem
beszél a sivatagban,
hát honnan jön ez
a hang, amely azt
mondja: „Ha te be-
leegyezel, hogy meg-
halj a gyűlöletért és
az erőszakért, ki
fog akkor nekünk
megbocsátani?” Vajon ez az a másik
nyelv bennem, vagy pedig az, aki nem
akar meghalni és aki lábainnál egyre
azt ismétlgeti: „Bátorság, bátorság,
bátorság”. Ó, ha megint csalódtam vol-
na! Egykori embertársaim, testvéreim,
egyedüli menedékem, ó, magányosság,
ne hagyjatok el!

Nini, nini, hát te ki vagy, te össze-
marcangolt, vérző szájú, hisz ez te
vagy, varázsló, a katonák legyőztek, a
só éget, te vagy az én forrón szeretett
mesterem! Vesd le a gyűlölet arcát,
légy jó mostan, mind a ketten csatla-
koztunk, majd újra kezdjük, visszahoz-
zuk a könyörületesség városát, én haza
akarok menni. Igen, segíts, így ni,
nyújtsd a kezéd, add ide...

Egy marék só tömte be a fecsegő
rabszolga száját.

G. Czimmer Anna fordítása

